

Jullie- Een dialectgeografische oefening

De literatuur over persoonlijke voornaamwoorden, in het bijzonder die van de tweede persoon meervoud, is rijk en gevarieerd. Vanwege de talrijke discussiepunten die na het deskundige debat zijn blijven bestaan, zal men zich wel even bedenken alvorens te besluiten de reeks beschouwingen met één te vermeerderen. Toch lijkt het erop dat het materiaal dat te vinden is in de afleveringen van de *Reeks Nederlandse Dialect-Atlassen* (RND), onvoldoende in de beschouwingen is betrokken, althans dat dit op een aantal punten plaats laat voor aanvullingen en correcties. Weliswaar heeft A. van Loey (1958, 319-329) naar aanleiding van dat beschikbaar gekomen materiaal verhandeld *Over de pronomina van het type « wijlieden »*, maar hij heeft het kaartbeeld niet systematisch in zijn beschouwingen betrokken. Hij vond slechts aanleiding om nieuw archivalisch materiaal binnen de aandacht te brengen. Daartegen bestaat uiteraard geen enkel bezwaar, hoewel het bestuderen en analyseren van kaartbeelden, zoals ik hoop aan te tonen, meer perspectieven opent.

In dit opstel worden de dialectvormen voor het persoonlijk voornaamwoord van de tweede persoon meervoud, zoals die voorkomen op de kaarten 89 van de RND, dialectgeografisch onderzocht. Daarbij komen twee kwesties aan de orde. Vooreerst gaat de aandacht naar de verschillende morfologische structuren, met name de

typen *gij*, *gijlie(den)*, *gijle* en *gijlder* in hun geografische verhoudingen. En vervolgens richten we ons op het vocalisme van de hoofdlettergreep en op de etymologische herkomst van de vocaal uit de oorspronkelijke nominatief -, respectievelijk de accusatiefvorm. Voor deze beide aspecten van de pronomina zijn kaarten toegevoegd.

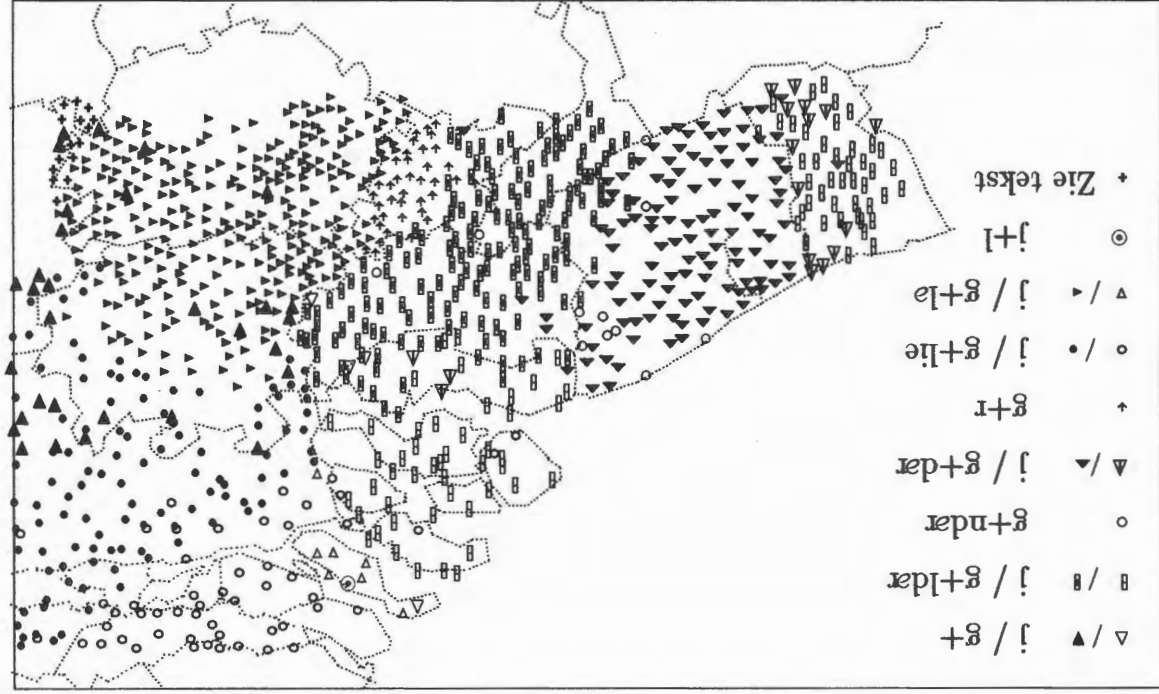
Op de eerste kaart, die het woordtype geeft, wordt niet in de eerste plaats onderscheid gemaakt tussen vormen met *j*- en die met *g*-; die kwestie komt ook in het betoog slechts terloops aan de orde. Het +-teken in de legenda stelt een willekeurige klinker voor. Omtrent die vocalen wordt nadere informatie geboden op de tweede kaart. Het blijft uiteraard met enige moeite mogelijk de gegevens van beide kaarten te combineren, maar het oogmerk is aandacht te vragen voor aspecten van de structuur van het kaartbeeld.

In het beschouwde gebied is op twee wijzen een tweedeling te lezen, andermaal afgezien van de tegenstelling tussen *j*- en *g*-. Vooreerst is daar het westelijke gebied met vormen op *-r* tegenover een oostelijk gebied met vooral formaties van het type *gijlie* en *gijlɛ*. Eenvoudig gezegd : een gebied met het type *gijlieder* tegenover één met *gijlie(den)*. Ter verklaring van het westelijke type, dat secundair moet zijn t.o.v. het andere, heeft Kloeke (1934, 11), met name voor het zeeuwse *julder*, herkomst uit het possessivum verondersteld. De Vooys (1960, 81) en Vercoullie (pag. 27) denken eerder aan de genitief. Het komt me voor dat er voor beide standpunten gronden zijn. De vormen zijn verklaarbaar vanuit het zelfstandig gebruik van het bezittelijk voornaamwoord dat ontstaat uit de genitief : *Ik heb ulieder (of ulder) brief gelezen* kan voeren tot : *Ik heb ulder (« de uwe ») gelezen*. Vandaaruit is er een overgang naar een functie als per-

soonlijk voornaamwoord, vooreerst in objectsfunctie. Vanuit die functie voert een bekende weg naar de subjectsfunctie, zoals wij dat tegenwoordig kennen van *ons* en *hun*. Het is een algemeen taalkundig verschijnsel dat de minst gemarkeerde naamval, i.e. de accusatief, zich uitbreidt naar plaatsen waar de nominatief heerst. Men denke in dit verband aan de talloze Latijnse substantieven die in accusatiefvorm zijn overgegaan naar de Romaanse dochtertalen of zijn ontleend in Germaanse dialecten. Over de vorm *ulder* als zodanig moet verondersteld worden dat hij kan ontstaan zijn door zgn. spellinguitspraak van de afkorting *ul* of *uL* in de schrijftaal (1). Op de vernieuwingen met *-r* kom ik beneden nog terug. Nu volsta ik met de vaststelling dat waarschijnlijk het thans in het oosten vigerende type voorheen ook ten westen van de Schelde-Dender-lijn in gebruik moet zijn geweest, iets wat niet alleen door geschreven bronnen wordt bevestigd maar ook zonder dat voordehandliggend lijkt. Het kaartbeeld wijst ook wel in die richting met de observaties van het type [j/g+lə] in grote delen van Zuid-Brabant en Antwerpen en verder ook op Goeree-Overflakkee. Het éne geval van ditzelfde type in West-Brabant is misschien wat zwak om een onderlinge samenhang van die gebieden begrijpelijk te maken. Ik wil aannemen dat het van elkaar losgeraakte restgebieden zijn van een groot ouder territorium met het type *gijlie* dat verbrokken is overgebleven na het ontstaan en de verbreiding van het jongere type [*gɪldər*] en [*gɪdər*].

Een andere tweedeling van het gebied is niet zo gemakkelijk uit het kaartbeeld af te lezen, ook al omdat

(1) In de *Vlaamse Soldatenbrieven uit de Napoleontische tijd*, (Van Bakel 1977) komt de vorm *ul* 932 maal en *uL* 184 maal voor tegenover 76 maal *Ulieden*. *Ulder* komt 5 maal voor.

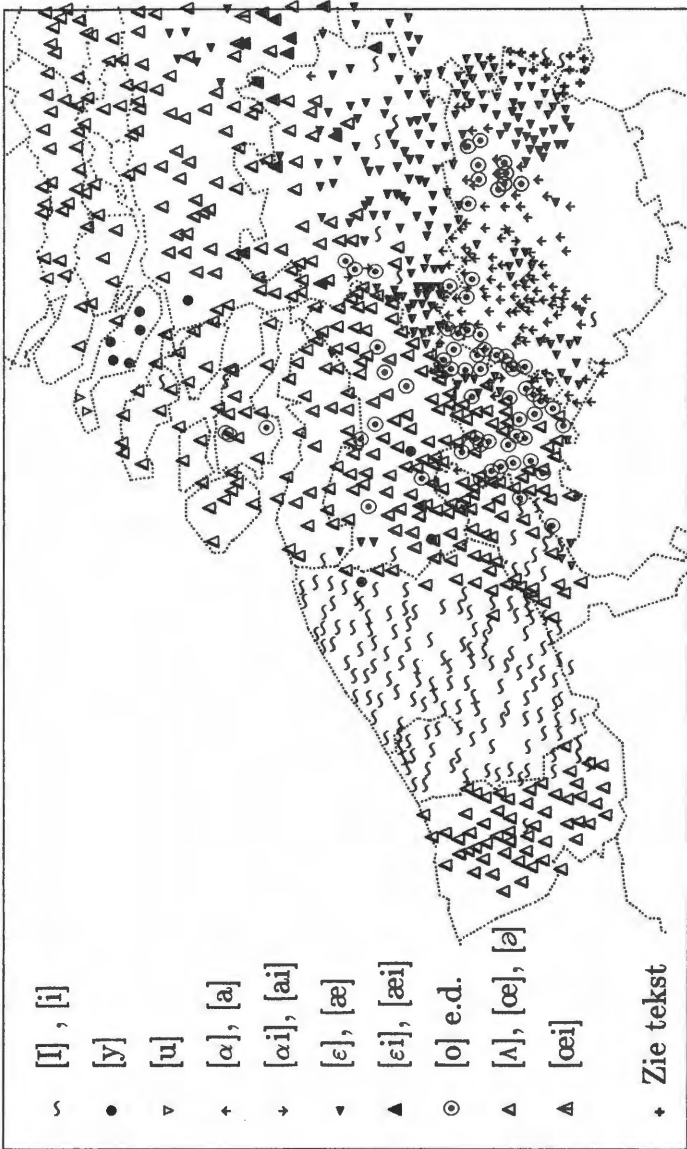
KAART 1
JULLIE - Woordtype

de tegenstelling aan het vervloeien is. Nauwkeurige bestudering van het vocalisme laat zien dat in een deel van het gebied de klinker van de objectsvorm in de subjectsvorm is ingedrongen, terwijl elders het oospronkelijke vocalisme gehandhaafd is. Men mag met een dergelijke constatering niet over één nacht ijs gaan, zeker niet als zal blijken dat uiteindelijk de keuze weer valt op de toch van zovele zijden gekritiseerde hypothese van Kloeke, die ook in *jullie* een voortzetting van het accusatief - vocalisme zag. De op Goeree-Overflakkee optredende vormen [ju] en [julə] laten echter geen andere uitleg toe. De op hetzelfde eiland voorkomende vormen [jyl] en [jylə] evenals het Steenbergense [jyli] wijzen erop dat de [ū] uit [iū] samen met de oude [û] later is gepalataliseerd. Verder kan gewezen worden op de, zij het schaarse, gevallen met [y] in Noord-Oost-Vlaanderen: [gyaldər] I225 en I202, [gydər] H41, [gyaldər] I203 en I204 (beide laatste vormen als [Λ] op de kaart). Zij maken aannemelijk - en ook Kloeke (1934, 23) kwam al tot die bevinding - dat in de [galdər]- en [jaldər]-vormen een oude [û] moet schuilgaan.

Over de consequenties die dit zal moeten hebben voor de interpretatie van de vorm *jullie* kom ik beneden nog even te spreken.

Duidelijk als originele nominatief-formaties zijn te herkennen alle vormen met e- en a-achtige vocalen. Daarmee is voor het grootste gedeelte van het oostelijke gebied van de kaarten alles gezegd. De ontwikkeling van de [i:] sluit zich blijkbaar volkomen aan bij de reconstructie die H. Vangassen (HCTD 1955, 216) heeft gebouwd op archivalische gegevens. Hij komt tot de volgende samenvatting:

[i:] > [ɛ:] > [æ:] of [æ·i] of [æ·ə] > [a:] of [a·i] of [a·ə]
> [v:] of [v·ə] of [v·ɛ] of [v·æ]

KAART 2
JULLIE - Vocalisme

Vergelijking van deze ontwikkeling met die welke Vangassen geeft voor de [û], waarbij de [u] uit [iu] zich ook hier schijnt aan te sluiten, levert een moeilijkheid voor de interpretatie van een aantal gevallen met o-vocalisme. Vangassen vat deze ontwikkeling (voor Dendermonde, HCTD 1958, 71) als volgt samen :

[û] > [y:] > [æ:] of [Λ:] > [U·ɛ] of [U·r·ə]

Hij merkt daarbij op dat in Zuid-Oost-Vlaanderen, evenals in Geraardsbergen, dat zich in dit opzicht wat uitzonderlijk bij de meer westelijke tendens aansluit, de laatste o-fase niet wordt bereikt.

Gevallen met o-vocalisme doen zich op onze kaart voor in de streek tussen Schelde en Dender, verder ten oosten van Aalst, op enkele nog meer oostelijke plaatsen in Zuid-Brabant en verder in Noord-Oost-Vlaanderen en Zeeland. De gevallen in zuidelijk Brabant liggen zo duidelijk in een gebied met nominatief-vocaal, dat we rustig kunnen aannemen dat de o zich aldaar uit [i:] heeft ontwikkeld. Dat is bovendien volkomen klankwettig in die omgeving, zij het misschien niet noodzakelijk voor iedere plaats afzonderlijk. De o-gevallen ten oosten van Aalst — deze stad zelf heeft [gajər] en [ga·ər] in plaats van een klankwettige vorm met o- zijn van het type [g+lə]. Als het al niet voldoende zou zijn dat het woordtype naar het oosten wijst, zodat we ook voor de vocaal in die richting mogen denken, blijkt ten overvloede, dat de o's duidelijk omsloten liggen in een ring van e-vertegenwoordigers. Die o's stammen dus, evenals deze laatste, uit [i:] en ook dat stemt overeen met wat Vangassen heeft betoogd. Ten westen van de Dender wordt het al wat moeilijker. Wel komen daar voorbeelden voor van het type [g+r] met e-vocaal, zodat het niet is uit te sluiten

dat de ook in dit type optredende [o] weer uit [i:] afgeleid moet worden. Maar al gauw genoeg komen we dan [gœ·r] en [gɔldər] tegen, het eerste als gesyncopeerde vorm van [gædər], dat op zijn beurt – zoals we zullen zien – weer op [gældər] berust. Men ziet dat de o dan plotseling sterk in de richting van afkomst uit [u] doet denken. Laten we trachten het probleem vanuit de kustgebieden te benaderen.

Frans-Vlaanderen vertoont hetzelfde type als de Zeeuwse eilanden : [jɔldər]. Wie het zou durven betwijfelen dat er tussen beide gebieden vanuit het Frankische een [gidər]-wig is gedreven, zij gewezen op de relictten die nog werden aangetroffen in de tijd van de enquête-Willems, waarbij voor Oostende *julder* (2) en voor Veurne « *jölder?* » werd opgegeven (3). Men hoort wel eens de opwerping, dat dergelijke woorden zich niet gemakkelijk lenen voor een beweging, veroorzaakt door een « expansie ». Wanneer men echter ziet hoe de verzwaring met *lieden* zich expansief heeft verbreid, terwijl later nog eens de vreemde vernieuwing met de genitief om zich heen kon grijpen, dan lijkt een op zichzelf minder ingrijpende vervanging van *julder* door *gider* alleszins voorstelbaar. Als men enige waarde hecht aan het kaart-argument in de dialectologie, moet men deze verdringing van het een door het ander wel als noodzakelijk aanvaarden, zelfs wanneer zich hier weer, juist als bij Heeroma (HCTD × 1936) op zijn kaart van de uierbenamingen, het nevenprobleem stelt van een rijksgrens die als taalgrens fungeert. In zekere zin is dat probleem hier minder dwingend, nl. omdat er enkele duidelijke doorbrekingen van

(2) Volgens een citaat bij Klooke (1934, 23) heeft deze plaats in Frings-Vandeneuvel (1921) voor de accusatief de vormen *julder* of *jander*.

(3) Geciteerd naar een kaart, getekend rond 1920 voor Prof. Dr. J. van Ginneken. De kaart berust bij de NCDN van de KUN in Nijmegen.

die grens te zien zijn. Maar op een andere wijze ligt het probleem hier scherper dan op de uier-kaart vanwege de totale overeenkomst tussen de door expansie uiteengeslagen gebieden.

De conclusie moet zijn : *gider* is een vernieuwing in een oud *julder*-gebied. Reeds genoemde relicten alsook de compromis-vorm [*jidərə*] (4) onderstrepen wat de kaart al heeft duidelijk gemaakt. Wat is de geschiedenis van dat *gider*? In Frans-Vlaanderen wordt naast een aantal malen [*jædər*], optredend tussen het gewone [*jældər*], ook meer dan eens [*jæ'dər*] geschreven. Daaruit kunnen we afleiden dat de vorm zonder *-l-* ontstaan is uit de andere (5). Wanneer we nu in andere streken, nl. meer naar het zuidoosten toe, een keer of tien de vorm *gilder* aantreffen, ligt de conclusie ook voor *gider* (en trouwens voor alle vormen van het type *j/g+der*) voor de hand (6). Merkwaardig is dan alleszins dat in het kaartbeeld de vroegste van de drie ontwikkelingstrappen gesitueerd is tussen de twee jongere in. Het type *g+r* immers – dat gevarieerd wordt als *g+jer*, een onderscheid dat de kaart verwaarloost – moet wel de jongste fase vertegenwoordigen van het drietal *gilder*, *gider*, *geer*. Het is een noodzakelijke hypothese binnen een expansiologische argumentatie dat het gebied van deze laatste vorm de stralingshaard vormt van de *-r*-vernieuwing.

Bezien we voor een verklaring van de merkwaardige positie in het kaartbeeld van de *gilder*-vormen de situatie in Noord-Oost-Vlaanderen. In dit gebied figureren –

(4) Door Kloeke (1934, 23) geciteerd uit Frings — Vandenheuvel (1921) voor Westrozebeke N36.

(5) De noodzakelijke etymologie van *samenstelling met -lieden* stelt uiteraard ook het primaat van de vorm met een *-l-*. Maar bij de analyse van een dialectkaart geldt dat argument niet; die volgt andere verklaringswegen.

(6) J. Veroullie, l.c. pag 27 geeft nog *gijlder*.

naast de boven aangeroerde vormen met duidelijke voortzettingen van de accusatief-vocaal — ook vormen met evident nominatief-vocalisme : [gældær] in I126, I217 en O1, [ga-ndær] in I246 en [gɛ-dær] in I154 en I154a. Ze staan, dialectgeografisch beoordeeld, als relicten in het geheel, en dat is niet weinig vreemd. Daar het hele gebied duidelijk overheerst wordt door typen met een [u:] als uitgangspunt, kunnen we niet anders doen dan veronderstellen dat het gebied in een vroegere fase vormen met nominatief-klinker heeft aangenomen. Denkbaar is dat dat gebeurde vóórdat de tweede vernieuwing, te weten de verbreiding van het -r-type, zich deed gelden. Boven is aannemelijk gemaakt dat het gebied samen met Zeeland het type *j/g+le* moet hebben gekend. Geenszins valt uit te sluiten dat destijds de nominatief-vocaal vigeerde, althans min of meer sterk was doorgedrongen. Zelfs kan dezelfde vocaal zich nog hebben uitgebreid ten tijde van het in zwang geraken van -r-vormingen, van welk verschijnsel de haard ook in het zuiden lag en nog nadrukkelijker aan de frankische kant, nl. het gebied tussen Schelde en Dender, zoals boven werd gestipuleerd. Toen de ontwikkeling in Noord-Oost-Vlaanderen evenwel zover gevorderd was, schijnt men daar de klok te hebben teruggezet : het meer noordelijke [jaldær] schijnt zich, wellicht hoofdzakelijk in het stroomgebied van de Schelde, zuidwaarts te hebben verbreid, hetgeen een verdringing met zich meebracht van de ontwikkelingen uit [i:]. Of het nu *julder* of *gulder* was dat naar het zuiden doordrong laat zich moeilijk vaststellen. Het is mogelijk dat een aanpassing aan de frankische *g-* gelijk-tijdig plaats had, maar evengoed kan de *g-* zich in een afzonderlijke beweging later weer naar het noorden toe verbreid hebben. Men lette in dit verband op het relict [jaldær] in I217. In elk geval werd door de bedoelde ont-

wikkeling de positie van het type *j/g+lder* tot diep in het zuiden zo sterk, dat het de zich daar bevindende vertegenwoordigers van het type *gider* terugschakelde tot [*gIldər*], c.q. deze vorm belette zich te ontwikkelen tot [*gIdər*]. Zo laat zich zeer goed verstaan wat men voor N88 noteert : « *gIldər* of *gidər* (ouder) » (7).

Het zoëven vermelde [*ga·ndər*] voor I246 vereist nog enige toelichting. Het type staat niet alleen, zoals de kaart leert. Wel komt het tamelijk zelden voor, zelfs als men het in het materiaal Willems voor Knocke genoteerde *joender* en de hierboven in voetnoot 2 vermelde objectsvorm *jønder* daaraan toevoegt. De verspreiding is ook weinig gestructureerd; het enige wat zij suggereert is dat het een sporadisch optredende ontsporing zal wezen. Maar er zijn misschien toch andere dan deze non-verklaring te bedenken. Kloekes gedachten (1934, 23) bij de (vanwege de nasaal) misschien enigszins vergelijkbare vorm [*xəle·ŋdərə*] (Brugge H36) gaan naar « gijlie-anderen ». Mij dunkt dat er geen reden is om hem bij het onderhavige punt te volgen. Verder komt men wellicht met opnieuw onder ogen te zien dat het westelijke deel van onze kaart eenmaal het type *gijlieden* moet hebben gekend. Het bleek aannemelijk te veronderstellen dat deze grondvorm reeds goeddeels zal zijn verzwakt tot *j/g+le* ten tijde dat vanuit het zuidoosten de gewoonte veld won om voor het onderwerp een genitiefvorm te gebruiken. Wanneer het meest karakteristieke van de nieuwvorming bestond in de -r op het einde, kan men zich voorstellen dat er verbindingen ontstaan van zulk een -r met bestaande plaatselijke vormen. Zouden die

(7) In brief 287 van de *Vlaamse Soldatenbrieven* (Van Bakel 1977) komt tweemaal *gilder* voor, tweemaal *gider* en zesmaal *gij*. Brief 3 geeft tweemaal *gender*, driemaal *ginder* en eenmaal *gende*.

vormen uitgaan op een -n, dan zou zulk een nabootsende aanhechting een vorm op *-ner* of *-nder* kunnen opleveren, goeddeels dus datgene wat ons hier bezighoudt. Vormen die uitgaan op een al of niet sonantische -n komen veelvuldig in het onderzochte gebied voor, nl. in Zuid-Brabant in een grote driehoek tussen Brussel, Dender en Dendermonde. Ze zijn van het type *g+ln*. Onze kaarten laten dit detail niet zien. Een aanknopingspunt voor een verklaring van [*ga·ndər*] lijkt daarmee beschikbaar.

Vergeten we niet dat we eigenlijk bezig waren de positie van de vormen met o-vocaal in Noord-Oost-Vlaanderen te bespreken : zijn dat nu oorspronkelijk nominatief – of juist accusatiefvocalen? Uit het voorgaande vloeit voort, dat afkomst uit [*i:*] niet tot de onmogelijkheden behoort, ook al lijkt die herkomst binnen het totaalbeeld weinig waarschijnlijk. Afkomst uit [*ū*] blijft echter ook mogelijk, zowel tegen de achtergrond van de onderzoekingen van Vangassen als binnen het kaartbeeld.

Deze etymologische vragen voeren als vanzelf terug naar *jullie*, waarover Kloeke in zijn Leidse inaugurele rede uitvoerig heeft gesproken (Kloeke 1934). Zijn betoog voerde tot een etymologie op accusatief-vocaal, een gedachte die ik graag wil overnemen. *Jullie* en *jollie* kunnen trouwens beide via de paden van de klankwetten tot een [*ū*] herleid worden. Als men in het oog houdt dat het samenstellingstype met -lie(den) Holland vanuit het zuidwesten bereikt moet hebben, kan men voor de eerste vorm zeer goed aanknopen bij Zeeuwse vormen als [*ju:*], [*ju:lə*], [*ju:*] en [*ju:lə*]. Dat *jullie* rechtstreeks zou teruggaan op [*ju:lie*] i.p.v. op een vorm met een in Holland ontstane ou (*joulie*) lijkt zeer goed mogelijk. Tussen *jullie* en *jollie* ligt dan de diftongering van [*ū*] tot [*ou*]. Het is

allemaal een dooreenspelen van klinkers en klankwetten. Men neemt van elders de relictklinker lange [ú] over en laat hem diftongeren tot [ou] : *joelie* wordt *joulie*. Deze *ou* wordt verkort tot *o* en *jollie* ontstaat. Ofwel men ontleent de latere fase [jy:lie] en past daarop verkorting toe : *juulie* wordt *jullie*. Of, ten derde, men diftongeert die lange *uu* tot *ui*. Zelfs *juilie* kan men zo met weinig moeite verklaren (8).

En dan is er misschien nog een andere, laatste mogelijkheid. Kloeke (1934, 11) heeft uitvoerig aandacht besteed aan de verhoudingen tussen *o* en *u* als in Zeeuws *gelok* naast *geluk* e.d. De oorzaak van het verdwijnen van de *o* ten gunste van de *u* zoekt hij in meer of minder 'beschaafd'; 'mode' zou men ook kunnen zeggen. Maar dat is nauwelijks een verklaring omdat de vraag er alleen door wordt verschoven. Ook Kloeke neigt er daarom toe een parallel te trekken met palatalisering en als die van *moes* tot *muus*. En dat is wel een verklaring zodra de theorie dat als een natuurlijke ontwikkeling karakteriseert. Misschien is dat nog de beste verklaring voor de weinig resterende *golder*-gevallen ten noorden van de Schelde en vooral van die in Zeeland.

Thans het oostelijk deel van de kaart. Dat het gebied over het algemeen betrekkelijk oude vormen bewaart blijkt uit het veelvuldig voorkomen van de onverzwaarde vorm van het type *gij*. Het ligt verder in de lijn van onze interpretatie te veronderstellen dat alle vormen van het type *j/g+li* ouder zijn dan die van het type *j/g+lə*, terwijl deze laatste weer gezien moet worden als

(8) Dit komt erg dicht bij de zinswijze van Heeroma (1938). Naar aanleiding van Kloeke's exclamatie *maar niet jilder!* (1934, 23) mag terloops gewezen worden op het nu voor I52 aan het daglicht getreden [jildər]. Overigens stel ik voor er niet de moeder van *julder* in te begroeten maar slechts een verre nicht.

ouder dan alle westelijke vormen van het *-r*-type. Het vertoonde vocalisme vergt na het voorgaande geen afzonderlijke behandeling. Op een enkele uitzondering na ([gæj] voor K199a) zijn ze duidelijk te herkennen als nominatief – dan wel, noordelijker, als accusatief-klinkers. Het noordelijke [jʌli] verovert natuurlijk gebied op het zuidelijke [gæli]. De door Weijnen (1937, 124) nog in West-Brabant gesignaleerde vormen [gelli] en de relict-interpretatie die hij daarvan geeft wijzen duidelijk in dezelfde richting.

Over het uiterste zuidoostelijke deel van de kaart en de daar voorkomende vormen van het type [dʒIlis] (op de kaart met kruisjes aangegeven) wil ik liever niet spreken, omdat het beperkte materiaal daarover nauwelijks een oordeel toelaat. We bevinden ons daar aan de uiterste grenzen van het gebied dat met *-lieden* verzwaarde vormen heeft aanvaard en bovendien naderen we er al zeer dicht de Limburgse streken, die op het gebied van de pronomina een geheel eigen structuur vertonen. Daarvoor zou het onderzoek het blikveld ver naar het oosten moeten verruimen.

Dat ik tenslotte toch in een andere hoek de grenzen van de getekende kaarten min of meer wil overschrijden heeft zijn eigen geschiedenis. Het is nl. juist de situatie in Oost-Noord-Brabant geweest die het uitgangspunt vormde voor mijn naspeuringen. De daar voorkomende vormen met *a*-vocalisme heeft Weijnen (1937, 124) gezien als klankwettige voortzettingen van [ɛ̃]. Binnen de kaart lijkt deze interpretatie wat hachelijk wanneer men ziet hoe groot het *e*-massief is dat de verre oostelijke *a* scheidt van die in Zuid-Brabant. Het lijkt aannemelijker te denken aan aanpassing van het vocalisme van de nominatief aan dat van de oude objectsvorm met [a] uit

[ou] uit [ū] uit [iū], een betrekkelijk eenvoudige verklaring, die ook steun vindt in het kaartbeeld. Ook elders immers bestaan uitzonderingen op het overheersende patroon wat betreft het vocalisme uit nominatief dan wel accusatief. Het Zeeuwse [jildər] midden in een gebied met accusatiefvocalen is daar een voorbeeld van. De vormen van het type *gellie* (met nominatief-vocaal) hebben dus een heel ander verleden dan die van het type *gallie* (met accusatief-vocaal), hoewel ook Heeroma (1960) ze over dezelfde kam scheert (9). Evenwel, er is één zeer reële mogelijkheid om beide dialectklanken te verenigen binnen één en dezelfde etymologie, en wel de herleiding op *ou*-vocalisme (10). Voor mijn geboorteplaats Nuenen, die op het gebied van haar dialect-vocalisme een zuiver Peellands karakter heeft, wil ik m.b.t. [gæli] (*jullie*, subject) en [æli] (*jullie*, object of possessief) voor deze interpretatie kiezen. Zoals ik in een kleine aantekening heb laten zien (Van Bakel 1966) (11) palataliseren in het Nuenens de Peellandse a-achtige ou's tot [æ·u̯]. Zo hebben [æ·u̯] (*uw* enkelvoud, of *u*, object) en [æli] dezelfde accusatieve *ou* als etymologische achtergrond. En die vocaal is analogisch in de subjectsvorm terechtgekomen.

De *gillie*-gevallen die men bij Weijnen t.a.p. vindt voor de omgeving van Budel en in het uiterste noordoosten van Noord-Brabant zijn met die auteur te zien als de oudste vormen uit de tijd van de pronominale verzwa-

(9) Heeroma 1960, kaart 18, geeft één symbool voor *ellie* en *allie* tezamen. Zie ook de *Toelichting* bij de atlas op pag. 115.

(10) A. Weijnen (1961) heeft zijn etymologie met *a-* uit *ij-* gecorrigeerd, maar zijn m.i. onjuiste verklaring van *ellie* gehandhaafd.

(11) Om het Nuenens recht te doen : de besproken klankvormen vertegenwoordigen een stokoude en platte variant, die men wellicht nergens meer zal kunnen beluisteren.

ring met *-lieden*. De reeks van vormen met a-e-1 op de kaart wordt er volledig door.

Jan VAN BAKEL

LITERATUUR

- Jan VAN BAKEL [1966] Palatalisaties tussen Peel en Kempenland, in : *Mededelingen van de NCDN*, nr. 5 1966, pag. 8-11.
- Theodor FRINGS en Joz. VANDENHEUVEL [1921] *Die südniederländischen Mundarten*, Marburg.
- K. HEEROMA [1936] *De Nederlandse benamingen van de uier*, HCTD X, 155.
- IDEM [1938] *Jullie*, Ts. LVII, pag. 80 vv.
- IDEM [1957 vv.] *Taalatlas van Oost-Nederland en aangrenzende gebieden*. Assen.
- Dr. G.G. KLOEKE [1934] *Deftige en Gemeenzame Taal*, Inaugurele Redevoering, Groningen - Den Haag - Batavia.
- A. VAN LOEY [1958], *Over de pronomina van het type « wijlieden »*; in : *Album Edgar Blancquaert*, Tongeren, pag. 319-329.
- RND : E. Blancquaert en W. Pée [1950 vv.] *Reeks Nederlandse Dialect-Atlassen*.
- H. VANGASSEN [1955, 1958] *Aan de grens van Vlaanderen en Brabant*, HCTD XXIX, 209 vv. en XXXII, 69 vv.
- J. VERCOULLIE *Spraakleer van het Westvlaamsch Dialect, Onze Volkstaal II*.
- C.G.N. DE VOOYS [1960] *Nederlandse Spraakkunst*, herzien door Dr. M. Schönfeld, 5^e druk, Groningen - Djakarta.
- A.A. WEIJNEN [1937] *Onderzoek naar de dialectgrenzen in Noord-Brabant*, diss. Nijmegen, Fijnaart 1937.
- IDEM [1961] De Meijerijse niet-geronde vormen van de objectsvorm van het persoonlijk voornaamwoord van de tweede persoon meervoud, in : *Taal en Tongval XIII* 21-23.